

Araştırma Makalesi - Research Article

Özel Mülkiyet Haklarının Korunması ve Gelir Eşitsizliği: OECD Ülkeleri için Ampirik Bir Analiz

Protection of Private Property Rights and Income Inequality: An Empirical Analysis for OECD Countries

Bahar BAYSAL KAR*

ID 0000-0003-2335-6299

Sosyal Güvenlik Dergisi / Journal of Social Security

Cilt: 13 Sayı: 2 Yıl: 2023 / Volume: 13 Issue: 2 Year: 2023

Sayfa Aralığı: 179-204 / Pages: 179-204

DOI: 10.32331/sgd.1408478

ÖZ

OECD ülkelerinde 1996-2020 dönemi için mülkiyet haklarının korunması ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki bu çalışmanın analiz konusudur. Gelir eşitsizliği göstergesi olarak iki farklı değişken kullanılmıştır. Gini katsayısı ve en üstteki %1'lik kesimin ulusal gelirden aldığı pay. İçsellik kontrol etmek için mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin göstergeye ek olarak araç değişkenler de modele dahil edilmiştir. Heterojen panel veri modellerinden "genişletilmiş ortalama grup (AMG)" tahmincisi ile tahmin edilen iki farklı modelde, OECD ülkelerinde mülkiyet haklarının korunmasının toplumun tüm kesimleri için uygun bir kurumsal ortam yaratarak gelir eşitsizliğini azaltıcı etki yarattığını ileri süren yaklaşımları destekleyen sonuçlar elde edilmiştir. Diğer bir ifade ile ampirik bulgular mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliğini uzun dönemde azalttığını ortaya koymaktadır. Ancak eğimin heterojenliğine izin veren AMG tahmincisi ile tahmin edilen modellerde tek tek ülke parametreleri bazı ülkelerde mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliğini artırıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Panel veri analizi sonuçları gelir dağılımını azaltıcı etkisi nedeni ile mülkiyet hakları kurumunun güçlendirilmesini politika önerisi olarak ortaya koymaktadır. Ancak ülke parametrelerinin heterojenliği spesifik olarak ülkelere özgü faktörler ile diğer kurumsal etmenlerin incelenerek gelir dağılımını bozucu veya iyileştirici kanalların neler olduğunu daha ayrıntılı araştırma analizlerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Özel mülkiyet hakları, gelir eşitsizliği, formal yasal sistem, heterojen panel modelleri, AMG

ABSTRACT

The relationship between the protection of property rights and income inequality in OECD countries for the period 1996-2020 is the subject of analysis of this paper. As an indicator of income inequality, two different variables are used: the Gini coefficient and the national income share of the top 1%. To control endogeneity, instrumental variables are also included in the model in addition to the indicator for the protection of property rights. In the two different models estimated with the "augmented mean group (AMG)" estimator from heterogeneous panel data models, results have been obtained that support approaches that argue that the protection of property rights reduces income inequality by creating a favourable institutional environment for all segments of society in OECD countries. In other words, empirical findings reveal that the protection of property rights reduces income inequality in the long run. However, the individual country parameters in the models estimated with the AMG estimator, which allows for the heterogeneity of the slope, show that the protection of property rights increases income inequality in some countries. The results of the panel data analysis present the strengthening of the property rights institution as a policy recommendation due to its reducing effect on the income inequality. However, the heterogeneity of country parameters presents the necessity of more detailed analyses of the channels that distort or improve the income distribution by examining country-specific factors and other institutional elements.

Keywords: Private property rights, income inequality, formal legal system, heterogeneous panel models, AMG

Önerilen atıf şekli: Baysal Kar, B. (2023). Özel Mülkiyet Haklarının Korunması ve Gelir Eşitsizliği: OECD Ülkeleri için Ampirik Bir Analiz. *Sosyal Güvenlik Dergisi (Journal of Social Security)*. 13(2). 179-204

• Geliş Tarihi/Received: 31/08/2023 • Güncelleme Tarihi/Revised: 29/11/2023 • Kabul Tarihi/Accepted: 26/12/2023

GİRİŞ

Neoliberal çağın en önemli sorunlarının başında gelen gelir eşitsizliği hem gelişmiş hem de yükselen piyasa ekonomilerinde 1980'lerden itibaren sürekli artmaktadır. Bugün hem politik tartışmaların hem de kamu politikasının önemli bir gündemi olmayı sürdüren bu artışın (Qureshi, 2023) ardında kapitalizmin kurumlarının, özellikle de özel mülkiyet haklarının¹ rolü olup olmadığı ise hala araştırılan ve henüz üzerinde uzlaşamayan konulardandır (Acemoğlu, Johnson ve Robinson, 2001a, 2001b; Chong ve Calderon, 2000; Davis ve Hopkins, 2008; Quattara ve Standaert, 2017; Pistor, 2019; Hodgson, 2015; Amendola, Easaw ve Savoia, 2013; Lawson-Remer, 2012; Sonin, 2002; Berggren, 1999). Kapitalizmin merkezi kurumu özel mülkiyetten doğan hakların korunmasının gelir eşitsizliği özelinde ekonomilerin performansına² etkisi konusunda farklı görüşler ortaya atılmaktadır. Bazı yaklaşımlar formel yasal sistem tarafından güvence altına alınan özel mülkiyet haklarının toplumun tüm kesimleri için uygun bir kurumsal ortam yaratarak üretim sürecinin yanı sıra, elde edilen kazancın toplumun üyeleri arasındaki dağılımını da olumlu etkileyeceğini ileri sürmektedir. Nitekim özel mülkiyet kurumu bireysel teşvikleri biçimlendirmek ve üstlenilen faaliyetleri belirli bir çerçeveye oturtmak sureti ile kişisel geliri etkilemektedir (Amendola, Easaw ve Savoia, 2013). Mülkiyet haklarının devlet gücünü arkasına alan bir yasal sistem tarafından korunmasının yetersizliği veya buna ilişkin problemlerin varlığı karşısında varlıklı kesim özel koruma önlemlerine kolaylıkla başvurabilmektedir. Bu kesimin koruma önlemlerinde ölçek ekonomilerinden faydalanabilme olanağının (Sonin, 2002) pek çok sorunu gündeme getirmesinin toplumda düşük gelirli kesim için daha maliyetli bir kurumsal çevre yaratması gelir dağılımını bozucu etki yaratacaktır (Sonin, 2002; Davis ve Hopkins, 2008; Acemoğlu, Johnson ve Robinson, 2001a, 2001b; Berggren, 1999). Bu yaklaşımın aksine mülkiyet haklarının formel yasal sistem tarafından korunmasının gelir dağılımını kötüleştirdiğini ileri süren yaklaşımlar da vardır. Bunlar yasal sistemin siyaset (politics) ve iktidar ilişkilerinden ayrılmazlığı (Lawson-Remer, 2012; 2013; Amendola, Easaw ve Savoia, 2013), yasal sistemin uyarlanabilir (adjustable) bir araç olma işlevi (Pistor, 2019), emek ve sermaye arasındaki faktör asimetrisi (Hodgson, 2015) gibi gerekçeler ortaya koymaktadır. Üçüncü bir yaklaşım ise bu iki doğrusal yaklaşımın aksine genişletilmiş (augmented) bir Kuznets eğrisinin varlığını ileri sürmektedir. Buna göre kurumsal reform başlangıçta gelir eşitsizliğini arttırmasına rağmen, devam eden süreçteki kurumsal gelişmeler gelir eşitsizliğini azaltmaktadır (Chong ve Calderon, 2000).

Genel olarak kurumların iktisadi büyüme üzerindeki etkisi literatürde pek çok çalışmanın konusuyken ve bu konuda uzlaşa sağlandığını söylemek mümkünken, gelir eşitsizliği ve kurumlar özellikle de özel mülkiyet haklarının korunması arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışma sayısı nispeten azdır ve bu konuda ortak bir uzlaşıdan bahsetmek mümkün değildir (Quattara ve Standaert, 2017; Berggren, 1999). Bu makale bu nedenle özel mülkiyet haklarının korunmasının bölüşümsel etkilerinin analizi ile bu literatüre diğer çalışmalardan farklı olarak başvurduğu ekonometrik yöntem ile katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

¹ Bu makalede özel mülkiyet haklarının devletin otorite alanı içinde işleyen yasal sistem tarafından tahsis edildiği, tanımlandığı ve korunduğu varsayılmaktadır. Devlet, bir bireyin mülkiyetini hem diğer bireylerden hem de gücünü kısıtlayarak kendisinden korumaktadır (Betz, 2008; Williamson ve Kerekes, 2011). Devletin birine ait bir varlığı diğerlerinden koruyabilmesi bireylerin davranışlarını belirli bir çerçeveye oturtan kurallar yolu ile gerçekleşmektedir. Devletin kendisini sınırlandırması ise anayasal kısıtlar gibi kendi davranışını sınırlandıran kurallardır (Williamson ve Kerekes, 2011).

² Kurumların ülke ekonomilerinin performansına etkisi çerçevesinde pek çok çalışma performans göstergesi olarak iktisadi büyümenin göstergesi olarak kişi başına gelirin büyüme oranına odaklanmasına rağmen, hem etik hem de politik gerekçeler gelir eşitsizliği de dahil olmak üzere diğer performans göstergelerinin (eşitsizlik, işsizlik, yoksulluk vb.) de incelenmesini gerekli kılmaktadır (Davis, 2010).

Mülkiyet hakları kurumunun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi bu makalede heterojen panel veri modeli ile analiz edilmektedir. Ampirik analizde kullanılan "genişletilmiş ortalama grup (AMG)" tahmincisi geleneksel yöntemlerden farklı olarak yatay kesit birimlerinde, bu çalışma bağlamında ülkelerde, ortak bir şok nedeni ile ortaya çıkan yatay kesit bağımlılığına dirençli bir tahmincidir. Ayrıca bu tahminci eğimin heterojenliğine izin verdiği için her bir ülke için mülkiyet hakları ile gelir eşitsizliği ilişkisinde farklı eğim parametreleri elde edilmesine olanak sağlamaktadır. Böylelikle her bir ülkenin durumunu tekil olarak incelemek mümkün olmaktadır. Bu çalışma ayrıca "kurumsal kalite (institutional quality)" adı altında pek çok kurumsal göstereyi birlikte analiz eden pek çok makaleden farklı olarak sadece mülkiyet haklarının korunmasına odaklanarak daha spesifik bir konuya ilişkin teorik yaklaşımları incelemekte ve ampirik olarak analiz etmektedir. OECD ülkelerinin tercih edilmesinin nedeni ise 1980'lerden beri gelir eşitsizliğinin bu ülkelerde artıyor olması ve bu artışın ardında fikri mülkiyet hakları ile bağlantılı yapısal dönüşümlerin varlığıdır (Schwartz, 2017: 209).

Makalenin bundan sonraki kısmı (ikinci ve üçüncü kısımda) sırasıyla mülkiyet hakları-gelir eşitsizliği literatürünün teorik ve ampirik yönlerini incelemektedir. Dördüncü kısım çalışmada kullanılan veri seti ve ekonometrik yöntemi tanıtmaktadır. Beşinci kısım tahmin edilen modellerin sonuçlarını sunmaktadır. Son bölüm sonuç ve değerlendirme bölümüdür.

I- MÜLKİYET HAKLARININ KORUNMASININ GELİR EŞİTSİZLİĞİNE ETKİSİNE İLİŞKİN TEORİK YAKLAŞIMLAR

Özel mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliği özelinde iktisadi performansa etkisi ilişkili üzerinde uzlaşılan tek bir teorik izah yoktur. Bazı yaklaşımlar güvence altına alınmış mülkiyet haklarının gelir eşitsizliğinin nedeni olmadığını aksine gelir dağılımı iyileştirebileceğini ileri sürerken, bazı yaklaşımlar gelir eşitsizliğini artırdığını ileri sürmektedir. Bazı yaklaşımlar ise mülkiyet hakları ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin doğrusal olmadığını, kurumsal gelişmenin başlangıçta gelir eşitsizliğini artırdığını ancak müteakip gelişmenin gelir eşitsizliğini azalttığını vurgulamaktadır (Chong ve Calderon, 2000; Acemoğlu ve Robinson, 1997).

Acemoğlu, Johnson ve Robinson'un (2001a: 1369, 2001b: 13-14) bu alandaki çalışmaları güvence altına alınmış özel mülkiyet haklarının daha fazla beşeri ve fiziksel sermaye yatırımlarına öncülük ederek iktisadi büyümeyi tetiklediğini vurgularken, gelir eşitsizliğine etkisini ise Davis ve Hopkins'in (2008: 4) de işaret ettiği gibi örtük biçimde açıklamaktadır ve mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliğini azalttığını ileri sürmektedir. Tarihsel kanıtlara dayalı olarak geliştirdikleri modelde yazarlar Avrupa sömürgeciliğini temel alarak Avrupalıların sömürgeleştirdiği ve hakim oldukları bölgelerde geliştirdikleri kurumları "özel mülkiyet kurumları" ve "çıkarıcı (extractive) kurumlar" olarak ikiye ayırmaktadır. Sömürgeleştirilen bölgedeki ölüm oranları ve nüfus yoğunluğuna bağlı olarak geliştirilen bu kurumlar eğer salgın hastalıklara bağlı olarak ölüm oranları yüksek ve nüfus yoğunluğu fazla ise çıkarıcı (extractive) kurumlardır. Aksi durumda ise mülkiyet haklarını koruyan kurumlar geliştirilmiştir. "Özel mülkiyet kurumları" toplumun geniş kesiminde etkili olan, mülkiyet haklarına ilişkin güvence sağlayan kurumlardır ve bu kurumlar üretken yatırımları tetiklemektedir. Öte yandan "çıkarıcı (extractive) kurumların" hakim olduğu toplumlarda tüm serveti ve politik gücü nüfusun çok küçük bir kesimi elinde tutmaktadır ve bu toplumlarda nüfusun geri kalan kısmı için hükümet, yönetici seçkinler veya diğer aktörler tarafından kamulaştırmaya dair yüksek risk söz konusudur ve bu kurumlar yatırımlar için uygun bir ortam sağlamamaktadır (Acemoğlu, Johnson ve Robinson, 2001b: 13-14). Yazarlar, "özel mülkiyet kurumlarının" toplumun geniş kesiminde etkili olma ve özel mülkiyeti güvence altına alma biçiminde iki özelliğinin altını çizmekte ve çıkarıcı kurumlar için bu özelliklerin geçerli olmadığını ima etmektedir. Bu açıklamalarından gelir eşitsizliği

hususunda çıkarılacak sonuç toplumun belirli bir kesimi için mülkiyet haklarının güvenliğinin sağlanmasının, gelir ve servetin de toplumun küçük bir kesiminin elinde yoğunlaşmasıdır. Güvence altına alınmış mülkiyet haklarının gelir dağılımındaki adaletsizliğin nedeni olmadığını vurgulayan bir başka yaklaşım Sonin'e (2002) aittir. Bir toplumdaki iktidar ilişkilerinin iktisadi kurumları nasıl şekillendirdiğini analiz eden Sonin (2002) aslında başlangıçta gelir ve servet eşitsizliğini veri kabul etmektedir. Böyle bir toplumda devlet gücünü arkasına alan yasal sistemin özel mülkiyetten doğan hakların korunmasına aracılık edecek düzeyde gelişmemesini ise toplumdaki iktidar ilişkileri ile açıklamaktadır. Bu toplumda piyasa ekonomisinin gelişmesini engelleyen kesim yeterli politik güce sahip olan zenginlerdir. Mülkiyet haklarını koruyan kurumların tam olarak gelişmediği bir toplumda, bu varlıklı kesim bu hakların korunmasında özel uygulamalara başvurmaktadır. Özel mülkiyetin bu şekilde özel uygulamalarla korunmasında bu varlıklı kesim için ölçek ekonomileri avantajı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca özel mülkiyet haklarının yetersiz düzeyde korunması ile kamulaştırma riski ile rant-kollama gibi üretken olmayan faaliyetlerden kazanç sağlama olasılığını artırmaktadır. Bu sonuçlar ise söz konusu toplumlar için gelir ve servet eşitsizliğini daha da arttırmaktadır. Ulusal ekonominin büyük kısmını elinde tutan Rusya'daki oligarklar, politik gücün piyasa ekonomisinin temel belirleyicisi kurumların oluşumu yoluyla toplumsal yapıyı nasıl şekillendirdiğinin tipik örneğidir. Davis ve Hopkins (2008) de aynı gerekçe ile mülkiyet haklarının korunmasının gelir dağılımını bozucu etkisi olmadığını ileri sürmektedir. Yazarlar, kurumsal kalitenin (institutional quality) ülkelerin iktisadi performansının temel belirleyicisi ve özel mülkiyet haklarının korunmasının da kurumsal kalitenin en önemli boyutu olduğunun altını çizmektedir. Buna göre eğer özel mülkiyet mahkemeler ve diğer kamu kurumları yolu ile etkili bir biçimde korunamıyorsa, bu hakların korunmasında bireylerin kendi kaynaklarını bu korumaya kanalize etmesi nedeni ile özel yöntemler gündeme gelecektir. Bu durumda özel mülkiyet hakları toplumdaki her birey için aynı düzeyde korunmayacak, korumanın düzeyinin servet eşitsizliğini ve politik gücü yansıtır biçimde gerçekleşmesi ise gelir eşitsizliğini de beraberinde getirecektir (Davis ve Hopkins, 2008: 4).

Lawson-Remer (2012; 2013) yasal sistemin yansız olmaması nedeni ile mülkiyet haklarının korunmasının gelir bölüşümünü kötüleştirdiğini ileri süren yaklaşımlardan biridir. Yazar, mülkiyet haklarını tahsis eden ve uygulayan yasal kurumların tarafsız olmaması, bir toplumdaki politik güç dağılımını yansıtması nedeni ile eşitsizliğin, sosyo-ekonomik dışlanmanın sebebi olabileceğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşıma göre yasal kurumlar sermayeye ve siyasi güce sahip olanların mülkiyet haklarının korunma düzeyini güçlendirirken, aynı kaynak üzerinde dini, kültürel veya etnik bazı grupların haklarının hiçe sayılması genel olarak iktisadi büyümeye katkı sağlamasına rağmen bu grupların durumunu kötüleştirmektedir (Lawson-Remer, 2013). Üretim faktörlerinin kamulaştırılarak iktisadi gelişme ve büyüme sağlanması adına daha etkin bir yatırım düzeyine ulaşılmasını sağlayacak kesime yeniden tahsisi bu azınlık grubun geçim kaynaklarını elinden alınması anlamına gelmektedir. Lawson-Remer (2012; 2013) mülkiyet haklarının devletin otorite alanı içinde işleyen yasal kurumlarca tanınan bir dizi hak veya ayrıcalık anlamına gelen "sopa demeti (bundle of sticks)" biçiminde yapılan tanımını referans almaktadır. Bu tanımın ima ettiği yararlanılabilecek kapsamlı hak çeşitliliği bir ülkedeki mülkiyet haklarının kullanılmasındaki heterojenliğe katkı sağlamaktadır. Yani bir toplumda farklı grupların farklı sopa türleri üzerinde hak iddia etmesi halinde, bazı hakların bu demet içinde onaylanıp ve muhafaza edilirken, diğerlerinin tanınmaması mülkiyet hakları güvenliğinde ayrımcı uygulamalar yaratmaktadır. Amendola, Easaw ve Savoia (2013) mülkiyet haklarının korunmasında iktidar ilişkilerinin öneminin altını çizerek, bu hakların korunmasının gelir eşitsizliğinin artışına aracılık ettiğini vurgulamaktadır. Onlara göre, mülkiyet haklarının güvence altına alınmasının toplumun tüm kesimleri için gerçekleşip gerçekleşmemesi politik sistemin doğasına bağlıdır. Demokratik olmayan toplumlarda piyasalara giriş düzenlemesi ve ücret belirleme politikaları mülkiyet hakları

kurumunun gelir dağılımını etki kanallarıdır. Bu toplumlarda hakim iktisadi elitler, politik güç sahibi olduğundan giriş engelleri ile piyasayı kontrol edebildiği gibi, kamulaştırma riski ve yeniden dağıtıcı vergilemeden kendisini koruyarak sahip oldukları üretim faktörlerinden en fazla getiri elde edebilecekleri alanları tercih edebilmektedir. Demokratik toplumlarda ise politik temsil ve oy verme yolu ile mülkiyet hakları sistemlerinin toplumun tüm kesimlerinin çıkarını koruyan bir kuruma dönüşmesi adına değişiklik yapmak mümkün hale gelmektedir. Hodgson (2015: 361-362) gelir ve servet eşitsizliğinin piyasa ekonomilerinin işleyişinde özel mülkiyetin teminat rolünün öneminin altını çizerek farklı bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımda aslında işgücü ve sermaye arasındaki asimetriden bahsetmektedir. Yazara göre "sermaye para veya sahip olunan ve teminat altına alınabilir mülkün gerçekleştirilebilir parasal değeridir." Bu tanım özel mülkiyetin teminat gösterilme özelliğine vurgu yapmakta ve bu özellik işgücü ile kıyaslandığında sermayenin dinamik doğasına katkı sağlayarak gelir ve servet eşitsizliğine de açıklama getirmektedir. Buna göre işgücü çalışma kapasitesini sermaye gibi teminat göstererek borç alamamasına rağmen, sermaye sahipleri mülklerini borç alarak yatırım yapmak ve daha da fazlasını kazanmak için teminat gösterebilmektedir. İşgücünün bahsedilen bu özelliği ona işveren tarafından becerilerine yatırım yapma olasılığını da azaltmaktadır. Yapay zekanın yaygınlaştığı bugünün otomasyon çağındaki gibi sistemin daha teknoloji ve bilgi yoğun hale gelmesi ile vasıfsız ve düşük ücretli bir alt sınıf ortaya çıkarak (Acemoğlu, 2022) toplumdaki kutuplaşmayı daha da derinleştirebilmektedir. Son olarak sermaye sahipleri mülklerinin sahiplik (the possessory aspect of property) yönü ile ticaret yapma ve piyasanın sunduğu diğer fırsatlardan yararlanma olanağına sahipken, mülklerinin mülkiyet yönü (the ownership aspect of property) ile para kazanma veya piyasa ekonomisinin sunduğu diğer ödüllerden faydalanma olanağına sahiptir (Hodgson, 2015; Heinsohn ve Steiger, 2013). Ancak işçi ve işin birbirinden ayıramaz oluşu da piyasa ekonomilerinde işgücü aleyhine oluşan eşitsizliğin bir başka kaynağı olmaktadır. Bahsedilen bu özellikler kapitalist sistemin doğal sonuçlarıdır ve bu etkilerin azaltılması devletin görünür eli ile müdahalesini gerektirmektedir (Hodgson, 2015). Pistor (2019) özel mülkiyet haklarını güvence altına alan yasal sistemin bir yandan servet yaratılmasına aracılık ederken, öte yandan nasıl eşitsizlik kaynağı olabildiğini ortaya koymaktadır. Maddi varlıklardan çok patent, ticari marka, telif hakları gibi maddi olmayan varlıklara odaklanan yazar, yasal sistemin bazı varlıklara sunduğu hukuki üstünlükle nasıl sermaye ve servet yaratılmasına aracılık ettiğinin altını çizmektedir (Pistor, 2019: 118). Buna göre, varlık sahipleri hukuk sisteminin iki farklı özelliğinden yararlanmaktadır. Bunlar "özel hukukun belirsizliği ve yön verilebilirliği" ve "medeni usul hukukunda ilk hareket edenin üstünlüğüdür". Bu özelliklerin yardımı ile varlık sahipleri, bu varlığın diğerlerini dışlayarak kullanım hakkını elde ettiği gibi bu varlıktan belirli bir süre hatta ticari sır yasasında olduğu gibi süresiz olarak getiri elde etmektedir (Pistor, 2019: 116, 209-210). Pistor (2019)'un konu ile ilgili olarak kanser yapan bir gen (BRCA tip 1) ile ilgili testler yapan bir firmanın sahip olduğu patent ve ticari sır yasasının etkisi ile elde ettiği servet ve bunun eşitsizliğe etkisi sunduğu pek çok örneğinden biridir. Myriad Genetics isimli bu şirket sahip olduğu patent ile 2013 yılına kadar 2 milyar dolar gelir elde etmiştir (Pistor, 2019: 114). Myriad Genetics şirketinin 2013 yılında ABD yüksek mahkemesi tarafından patenti iptal edilmiştir. Buna rağmen şirket doktorları ve hastaları kendi süreçlerini kullanarak geni test etmeye ve şirketle veri paylaşmaya zorlayarak elde ettiği veri tabanını ticari sır yasası ile koruyarak bir sürekli bir zenginlik kaynağı sağlamıştır (Pistor, 2019: 127). Bu örnekteki gibi bazı varlık sahipleri mülkiyet haklarını güvence altına aldıkları hukuk sistemi aracılığı ile diğerlerine rağmen servetini ve eşitsizliği arttırmaktadır. Schwartz (2022), Pistor (2019)'un bu analizini tamamlayıcı niteliktedir. Öyle ki Myriad Genetics gibi fikri mülkiyet haklarının yasal olarak korunmasına dayalı olarak ortaya çıkan monopol firmaların hem uzun dönemli küresel durgunluğun nedeni hem de gelir eşitsizliğinin tetikleyicisi olduğunun altını çizmektedir. Ona göre günümüz endüstriyel sistemlerinin organizasyon yapısı üç farklı firma türünün ortaya çıktığı bir yapıya doğru evrilmiştir.

Bunlar entelektüel mülkiyet haklarının formel yasal sistem tarafından korunmasına dayalı monopol firmalar, fiziksel sermaye yatırımları yapan firmalar ve emek yoğun firmalardır. Birinci tür firmaların marjinal yatırım eğilimleri düşüktür. Bu firmalar yüksek karla çalışmakta ve çalışanlarına ödedikleri yüksek ücretlerle gelir eşitsizliği yaratmaktadır. İkinci tür firmalar fiziksel sermaye yatırımı yapmalarına rağmen, aşırı kapasite riski bu yatırımlarını caydırmaktadır. Bu firmaların faaliyet gösterdiği endüstride giriş engelleri nedeni ile yoğunlaşma oranı yüksektir. Son olarak Schwartz (2022) emeğin sömürüsü ile kar arayışında olan emek yoğun firmalardan bahsetmektedir ve bu firmalar düşük karla çalışmaktadır. Bu yapının ortaya çıkardığı hem ulusal hem de küresel sorunların çözümü yasal değişimi (antitröst yasaların, istihdam ile ilgili yasaların ve entelektüel mülkiyet haklarını koruyan yasaların) gerektirmektedir. Korinek ve Stiglitz (2021) de benzer biçimde günümüz ekonomilerinin büyümesine ciddi katkı sağlayan fikri mülkiyet haklarının korunmasının gelir dağılımını bozduğunu vurgulamaktadır. Bu konu ile ilgili olarak da Covid-19 salgını ile işgücünden tasarruf eden teknolojik gelişme ve yenilikleri örnek göstermektedir. Teknolojik gelişmeler yazarlara göre "süper star (superstar)" olgusu yaratmıştır. Şöyle ki, dijital teknolojiler bir kez geliştirildikten sonra neredeyse sıfır maliyetle kullanılmaktadır. Bu durum bu teknolojinin sahibi firmayı, patentler ve ticari sır yasası ile korunduğu süre boyunca doğal monopole dönüştürmektedir ve piyasada hakim konuma gelmesine neden olmaktadır. Diğer yandan bu teknolojinin kullanıldığı alanda çalışan işgücünün işsiz kalması eşitsizliğin artmasına katkı sağlamaktadır. Tıpta radyoloji alanında, dünyanın en iyi tıbbi görüntüleme şirketinin belirli bir alanda yapay zeka sistemi geliştirmesi bu sektörde sözü edilen bir süper star örneğidir. Yazarlar bu anlamda piyasa mekanizması etkinlik sağlarken, gelir dağılımı konusunda başarısız olduğunu vurgulamakta ve devlet müdahalesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

II- AMPİRİK KANITLAR

Mülkiyet haklarının korunması ile gelir dağılımı arasındaki ilişkiye dair ampirik kanıtlar da teorik bir uzlaşımın olmadığını doğrular niteliktedir. Amendola, Easaw ve Savoia (2013) kurumsal gelişmenin eşitsizlik üzerindeki etkisini geçiş ekonomilerini dışlamak sureti ile 62 gelişmekte olan ülke için panel veri analizi yardımı ile incelemiştir. Piyasa ekonomilerinin gelişimi destekleyen en önemli kurumlardan biri olan mülkiyet hakları bu analize göre tüm toplumun çıkarını desteklememektedir. Özel mülkiyetten doğan hakların korunması bu ekonomilerde politik olarak etkili bir azınlık grubun çıkarlarını korumak suretiyle gelir eşitsizliğinin artmasına neden olmaktadır. Analize göre gelirin farklı grupları itibari ile daha ayrıntılı bakıldığında mülkiyet haklarının korumasından kaynaklanan bölüşümsel etki en varlıklı grubun gelirini arttırırken, orta sınıfın payını azalmaktadır. Mülkiyet haklarının korunmasının düşük gelirli kesimin gelirine etkisine dair ise ampirik bir kanıt elde edilememiştir. Afrika, Asya ve Latin Amerika'dan düşük ve orta gelirli ülkelerle örneklem oluşturan bu çalışmada etkili azınlık grubu temel bazı piyasaları kontrol edebilen, varlıklara ve yatırım fırsatlarına erişme olanağına sahip olan kesim olarak tanımlanmaktadır. Yapılan bu ampirik analize göre ayrıca daha demokratik politik sistemlere sahip olan ülkelerde mülkiyet haklarının korunmasından kaynaklanan gelir eşitsizliği daha düşüktür. Lawson-Remer (2011) mülkiyet hakları güvenliği konusunda bir ülkede ortaya çıkması olası heterojen uygulamaları veya başka bir deyişle farklı etnik, dini ve kültürel grupların karşılaşabileceği ayrımcı uygulamaları ölçmek için "etnokültürel azınlıkların mülkiyet güvencesizliği" adı altında yeni bir endeks geliştirmiştir. Bu endeks "risk altındaki azınlıklar (minorities at risk)" veri tabanına ait verilere dayalıdır ve bu endeksi geliştirmesinin ardındaki temel gerekçe literatürde mülkiyet haklarının güvenliğini ölçen göstergelerin sözü edilen marjinal grupların yüz yüze kaldığı kurumsal yapıyı tam anlamı ile açıklayamamasıdır.

Bu göstergeler mülkiyet hakları güvenliğinin bütüncül (aggregate) düzeyine dair ölçülerdir ve marjinal azınlıklardan ziyade yabancı yatırımcılar ile iktisadi ve siyasi elitlerin mülkiyet güvenliğinin bir ölçüsünü temsil etmektedir. Genelleştirilmiş en küçük kareler (GLS) ve IV spesifikasyonunda farklı göstergeler kullanılarak yapılan tahminler mülkiyet hakları uygulamasında ülke içinde farklı gruplar arasında ayrımcı uygulamaların olduğunu ortaya koymaktadır. Ampirik bulgulara göre mülkiyet haklarının güvence altına alınmış olması iktisadi gelişmeyi tetikleyici unsur olmasına rağmen, bu gelişme marjinal azınlıklar için de pozitif bir gelişmeyi temsil etmemektedir ve onların istiklak riski ile karşılaşmaları muhtemeldir. Yazara göre bir ülke için daha kapsayıcı (inclusive) iktisadi gelişme hedef ise iktisadi büyüme veya insani kalkınma endeksi gibi sosyo-ekonomik göstergeler uygun ölçüler değildir ve bu ampirik çalışmada kullanılan, etnik, dini ve kültürel grupların karşılaşabileceği ayrımcı uygulamaları yansıtan ölçüler belirlenerek bu göstergelere de odaklanılmalıdır. Quattara ve Standaert (2017) 190 ülkenin 1994-2014 dönemine ait verilerini kullanarak mülkiyet hakları ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi ampirik olarak analiz etmiştir. Mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin mevcut tüm göstergelerden yararlanarak bir endeks oluşturan ve dinamik panel veri analiz yönteminden faydalanan yazarların elde ettiği sonuçlar mülkiyet haklarının korunmasının gelir dağılımındaki adaleti bozduğunu, eşitsizliği arttırdığını ortaya koymaktadır. Ayrıca demokrasinin eşitsizlik üzerindeki etkisini de analiz eden yazarlar, doğrudan bağımsız bir etkinin olmadığını etkinin dolaylı olduğunu vurgulamaktadır. Bu amaçla modele bir etkileşim terimi ekleyerek mülkiyet haklarının gelir eşitsizliğini arttırıcı etkisini, demokrasinin azaltıcı etkiye dönüştürdüğünü yani demokrasinin farklı kesimler arasındaki yeniden dağıtıcı etkisinin mülkiyet hakları kanalı ile olduğunu tespit edilmişlerdir. Adams (2008) entelektüel mülkiyet haklarının gelir dağılımı üzerindeki etkisini 1985-2001 dönemi ve 62 gelişmekte olan ülke için analiz etmiştir. Elde ettiği sonuçlar bu hakların korunmasının gelir eşitsizliğini arttırdığına işaret etmektedir.

Mülkiyet hakları ile gelir eşitsizliği arasındaki pozitif ilişkiye işaret eden bu çalışmaların aksine bazı çalışmalar ise mülkiyet haklarındaki korunma düzeyi arttıkça gelir eşitsizliğinin azaldığını tespit etmiştir. Carmignani (2009) doğrudan mülkiyet haklarının korunmasına yönelik bir ölçü kullanırsa da, bunu da içerecek biçimde The Heritage Foundation tarafından yıllık olarak yayınlanan İktisadi Özgürlük Endeksinden elde edilen verilerle kurumsal kalite endeksi- mülkiyet hakları güvenliği ve yasal yapı endeksi- oluşturmuştur. Bu endeks beş alt endeksi içermektedir: yargı bağımsızlığı, mahkemelerin tarafsızlığı, entelektüel mülkiyetin korunması, yasa egemenliğine ve politik sürece askeri müdahale, yasal sistemin bütünlüğü. 120 ülkenin 1970-2000 dönemine ait verilerini kullanarak yaptığı analizde elde ettiği ampirik sonuçlar kurumsal kalitedeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini arttırdığını ortaya koymaktadır. Mülkiyet haklarının yasal olarak güvence altına alınması ile gelir eşitsizliği arasında ampirik literatürde üzerinde uzlaşılan net bir ilişki tespit edilememesi nedeni ile ortaya çıkan belirsizliğe vurgu yapan Berggren (1999) 102 ülkenin 1975-1995 dönemine ait verilerinden yararlanarak ve The Heritage Foundation tarafından yayınlanan İktisadi Özgürlük Endeksinden faydalanarak bu iki değişken arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Eşitsizliği ölçmek için dört farklı ölçü kullanmıştır. OLS yöntemi ile yaptığı tahmin sonuçlarına göre mülkiyet haklarının güvence altına alınması da dahil iktisadi özgürlükte artış gelir eşitsizliğini azaltmaktadır. Yazara göre bunun sebebi özel mülkiyet haklarının ve özgürlükle ilgili diğer kurumsal dönüşümlerin etkisi ile yoksul kesimin

gelirinin zenginlere göre nispeten hızlı artışıdır. Yazar bu etkiyi ortaya çıkarması bakımından özellikle ticaretin ve finansal işlemlerin serbestleşmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre güçlü gelir arttırıcı etki yoksul insanların serbest ticaretle gelişen ve genişleyen endüstrilerde istihdamı ile ortaya çıkmaktadır. Davis ve Hopkins (2008) 1961-2000 dönemine ait verilerin beş yıllık ortalamaları ile yaptıkları analizde ekonomik kurumların daha spesifik olarak özel mülkiyet hakları kurumunun gelir eşitsizliği düzeyinin anahtar bir belirleyicisi olduğunu ileri sürmektedir. Tahmin ettikleri pek çok model mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliğini azalttığını ortaya koymaktadır.

Mülkiyet hakları ile gelir eşitsizliği arasındaki doğrusal bu iki yaklaşıma ilişkin analizlerin dışında literatürde doğrusal olmayan ilişkiye işaret eden analizlerde mevcuttur. Chong ve Calderon (2000) mülkiyet haklarının güvenliğinin yanı sıra sözleşmelerin uygulanmasına ilişkin iki farklı veri tabanından elde ettiği bir dizi kurumsal ölçüyü (yolsuzluk, bürokratik kalite, hukuk ve düzen, kamulaştırma riski, sözleşmenin tanınmaması riski) hem tek başına hem de bunlardan birer endeks oluşturarak kullanmış, bunların gelir dağılımı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Elde ettikleri ampirik analiz sonuçları kurumsal kalite ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin doğrusal değil, kuadratik olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre yoksul ülkelerde gelir eşitsizliği kurumsal kalite arttıkça artmaktadır. Ancak zengin ülkelerde kurumsal kalite gelir dağılımını iyileştirmektedir. Bu haliyle de artırılmış (augmented) Kuznets eğrisinin varlığını andırmaktadır ki, kurumsal gelişme başlangıçta gelir eşitsizliğini arttırmasına rağmen, devam eden sonraki süreçte bu eşitsizliğin azalmasına neden olmaktadır. Asamoah (2021) 1996-2017 dönemi ve 52 gelişmekte olan ülke için dinamik panel sınır (threshold) analizinden yararlanarak mülkiyet haklarının korunmasına katkı sağlayan üç göstergeye (yolsuzluğun kontrolü, hükümet etkinliği ve hukukun üstünlüğü) dayalı oluşturduğu bir endeksle kurumsal kalitenin gelir eşitsizliğine etkisini araştırmıştır ve kurumlar ile gelir eşitsizliği arasında doğrusal olmayan bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç kurumlar ve gelir eşitsizliği arasında genişletilmiş ters U biçiminde bir Kuznets eğrisinin varlığına işaret etmektedir.

III- AMPİRİK ANALİZ

A- Veri ve Model

Mülkiyet hakları kurumunun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlayan bu makalede veri kısıtı nedeni ile veri seti 2006-2020 dönemini ve 37 OECD³ ülkesini içermektedir. Bu amaçla tahmin edilen model aşağıdaki gibi ifade edilmiştir (Quattara ve Standaert, 2017) :

$$y_{it} = \alpha_i + \beta_1 PRVTP_{it} + \beta_2 PGDP_{it} + \beta_3 TRD_{it} + \beta_4 MDRN_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

(1) no'lu eşitlikte y_{it} t döneminde i ülkesinde gelir eşitsizliği ölçen göstergeleri temsil etmektedir. PRVTP, mülkiyet haklarının korunma düzeyini ölçen göstergesi, PGDP kişi başına düşen GSYH'yı, TRD ticari açıklık oranını, MODERN i ülkesi için t döneminde sanayi sektörü ile hizmetler sektörünün katma değerleri toplamının GSYH içindeki payını temsil etmektedir.

Gelir eşitsizliğini ölçen iki farklı gösterge kullanılmıştır. Biri Gini katsayısı ve diğeri i ülkesinde en üstteki %1'lik kesimin ulusal gelirden aldıkları paydır. Farklı veri tabanlarından (SWIID, UNU-WIDER vb.) elde edilse de Gini katsayısı gelir eşitsizliği ile ilgili literatürde sıklıkla başvurulan bir göstergedir (Amendola, Easaw ve Savoia, 2013; Quattara ve Standaert,

³ Analizde 37 OECD ülkesi yer almaktadır. Bu ülkelerin hangileri olduğu uzun dönem tahmin sonuçlarının açıklandığı tablolarda görülmektedir.

2017; Carmignani, 2009; Clarke, Xu ve Zou, 2006; Berggren, 1999; Chong ve Calderon, 2000; Asamoah, 2021). Bu gösterge eşitsizliğin çok boyutlu olması gerçekliğini tek bir sayısal göstergeye indirgemek sureti ile basitleştirmesi nedeni ile eleştirilmesine rağmen (Piketty, 2014) hala sıklıkla kullanılmaktadır. Bu makalede kullanılan Gini katsayısı, “Standartlaştırılmış Dünya Gelir Eşitsizliği (The Standardized World Income Inequality-SWIID)” veri tabanından elde edilmiştir (Solt, 2020) ve 0 ile 100 arasında değer almaktadır. i ülkesi için yıldan yıla artan değerler alması o ülkede gelir eşitsizliğinin arttığını göstermektedir. Gelir eşitsizliğini ölçen bir diğer gösterge olan en üstteki %1’lik kesimin ulusal gelirden aldıkları pay, orta sınıfın gelirindeki değişime daha hassas olan Gini katsayısının aksine hiyerarşinin en tepesinde bulunanların gelirini tespit etme konusunda iyi bir göstergedir (Roberts ve Kwon, 2017). OECD ülkeleri için veriler “Dünya Eşitsizlik Veritabanından (The World Inequality Database-WID. world)” sağlanmıştır⁴.

Özel mülkiyet haklarının korunmasının bir ölçüsü olarak 1995 yılından itibaren the Heritage Foundation tarafından yayınlanan İktisadi Özgürlük Endeksi’nden (Index of Economic Freedom) yararlanılmıştır. Bu endeks iktisadi özgürlüğün bir boyutunu oluşturan 12 farklı alt değerlendirmeden (mülkiyet hakları, hükümet güvenilirliği, yargı etkinliği, vergi yükü, hükümet harcaması, mali durum, girişim, işgücü, yatırım ve ticaret özgürlüğü, parasal ve finansal özgürlük) faydalanılarak hesaplanmaktadır. Bunlardan biri mülkiyet haklarının korunmasıdır ve 0 ile 100 arasında değer almaktadır. i ülkesi için 0 değerini alması mülkiyet haklarının güvence altına alınmadığını ve 100 değerini alması mülkiyet haklarının güvenliğinin mükemmel biçimde sağlandığını işaretidir. Mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi yukarıda da tartışıldığı gibi teorik olarak üzerinde uzlaşılan bir konu değildir. Devlet gücünü ardına alan formel yasal sistemin toplumun tüm kesimleri için uygun kurumsal bir çevre yaratarak gelir eşitsizliğini azaltabildiği gibi yasal sistemin siyaset (politics) ve iktidar ilişkilerinden ayrılmazlığı (Lawson-Remer, 2012; 2013; Amendola, Easaw ve Savoia, 2013), yasal sistemin uyarlanabilir bir araç olma işlevi (Pistor, 2019), emek ve sermaye arasındaki faktör asimetrisi (Hodgson, 2015) gibi gerekçeler gelir eşitsizliğini arttırabilmektedir. Bu nedenle değişkenin tahmin edilen modelde işareti pozitif veya negatif olabilmektedir.

Tablo 1. Değişkenler, Veri Kaynakları ve Bu Değişkenlere Ait Özet İstatistikler

Değişkenler	Veri Kaynağı	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
GINI	SWIID	917	3.855	0.092	3.505	4.032
	WID	925	2.466	0.304	1.726	3.385
TOP11	(World Inequality Database)					
PRVTP	Heritage Foundation	924	4.305	0.232	3.401	4.565
	WDI	924	11.551	2.171	8.444	17.393
PGDPG	(World Development Indicators)					
	WDI	925	4.361	0.525	2.897	5.934
TRD	(World Development Indicators)					
	WDI	920	4.470	0.043	4.290	4.598
MDRN	(World Development Indicators)					

Mülkiyet hakları kurumunun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlayan bu modele kontrol değişkenleri de dahil edilmiştir. İçselliği kontrol amaçlı bu değişkenler ticari açıklık oranı (i ülkesinin t döneminde dış ticaret hacminin yani ihracat ve ithalat toplamının GSYH'ya oranı), kişi başına düşen GSYH ve modern sektörün (sanayi ve hizmetler sektörü toplamı) katma değer toplamının GSYH içindeki payıdır (Quattara ve Standaert, 2017; Clarke, Xu ve Zou, 2006). Üç değişkene ait veriler Dünya Bankası veri tabanından elde edilmiştir.

Ekonometrik model tahmininde kullanılan değişkenlere ilişkin özel istatistikler Tablo 1'dedir. Modelde durağan bir varyans elde etmek için bu değişkenlerin her birinin doğal logaritması alınmıştır (Adams ve Klobodu, 2016).

B- Ekonometrik Metodoloji

Mülkiyet haklarının korunma düzeyinin gelir eşitsizliğine etkisinin analiz edildiği ve bu iki değişken arasındaki uzun dönem ilişkisinin tespitinin hedeflendiği bu makalede OECD ülkelerinin (N=37) 1996-2020 dönemine (T=25) ait verileri kullanılmıştır. Mülkiyet haklarının korunma düzeyine ilişkin veriler 1995 yılından itibaren mevcut olmasına rağmen OECD ülkelerinde pek çok ülkeye ait veri 1995 yılı için eksik olduğundan analiz dönemi 1996 yılı ile başlatılmıştır. T'nin boyutunu bu analizde belirleyen de mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin verilerin yanı sıra gelir eşitsizliği verilerinin de mevcudiyetidir. Bu iki değişkene ait veriler OECD ülkeleri için 1996-2020 döneminin ele alınmasını mümkün kılmıştır. Ancak yine de bazı değişkenlerde bazı gözlemler eksiktir. Örneklemin zaman boyutu geleneksel panellere kıyasla uzun olduğundan (T>20) her bir yatay kesit birimi için eğimin heterojenliği olasıdır. Ayrıca zaman boyutunun (T) uzunluğu serilerin durağan olmama sorununu da ortaya çıkarmaktadır. Bu özellikler durağan olmama durumunu dikkate alan, eğitim katsayılarının farklılaşmasına izin veren heterojen panel veri modellerinden faydalanılmasını gerekli kılmıştır.

Yatay kesit boyutunun (N) uzun ve zaman boyutunun (T) kısa olduğu panellerde çoğunlukla sabit etkiler tahmincisi, rassal etkiler tahmincisi veya araç değişkenler tahmincileri gibi geleneksel yöntemler kullanılmaktadır. Ancak N ve T'nin her ikisi de uzun olduğunda yapılan çalışmalar bu geleneksel yöntemlerin havuzlanmış modellerin tahmini için çoğunlukla yanıltıcı sonuçlar ortaya çıkardığını, eğitim parametrelerinin tüm yatay kesit birimleri için homojen olmadığını, yatay kesit birimleri arasında eğitim parametrelerinin farklılaştığını tespit etmiştir (Pesaran, Shin ve Smith, 1997, 1999). Bu çalışmalar birinci jenerasyon panel zaman serisi modellerinin ortaya çıkışına aracılık etmiştir (Neal, 2015). "Ortalama grup tahmincisi (mean group estimator-MG)" (Pesaran ve Smith, 1995), "havuzlanmış ortalama grup tahmincisi (pooled mean group estimator-PMG)" (Pesaran, Shin ve Smith, 1999) gibi birinci nesil heterojen panel veri tahmincileri yatay kesit birimleri arasında eğitim parametrelerinin farklılaşmasına izin vermesine rağmen, ortak bir şok veya faktör nedeni ile ortaya çıkan yatay kesit bağımlılığı durumunda tutarlı tahminciler değildir. Gözlenmeyen bu şoklar hem yatay kesit birimlerinin kalıntıları (residuals) arasında hem de kalıntılar ile regresörler arasında korelasyona neden olarak, katsayılar da ciddi yanlı veya sapmalı (biased) etki yaratabilmektedir. Bu etkiyi ortadan kaldırma, tahmin yönteminde gözlenmeyen bu şokları düzeltme amacı ikinci nesil panel zaman serisi tahmincilerini ortaya çıkarmıştır (Neal, 2015). "Ortak korelasyonlu etkiler ortalama grup" (common correlated

effects mean group, CCEMG) tahmincisi (Pesaran, 2006), “genişletilmiş ortalama grup (Augmented Mean Group, AMG)” tahmincisi (Eberhardt ve Bond, 2009; Eberhardt ve Teal, 2010), “Dinamik Ortak Korelasyonlu Etkiler (Dynamic Common Correlated Effects, DCCE)” (Chudik ve Pesaran, 2015) gibi ikinci nesil panel zaman serisi tahmincileri hem yatay kesit bağımlılığına hem eğimin heterojenliğine dirençli tahmincilerdir. Tüm bu tahmincilerden hangisine başvurulacağı ise bazı ön testleri gerekli kılmaktadır.

i) Yatay Kesit Bağımsızlık Testleri, Homojenlik Testleri ve Panel Birim Kök Testleri

Heterojen panel veri analizinde ilk olarak zaman boyutu uzun olduğundan serilerin durağanlığı sınanmalıdır. Durağanlık analizinde kullanılacak birim kök testlerinin seçiminde ise serilerde yatay kesit birimleri arasında korelasyon var olup olmadığı belirleyici kriterdir. Bu çalışmada birimler arası korelasyonun test edilmesi için Pesaran (2004) tarafından sunulan CD testine başvurulmuştur. Bu test istatistiği N 'nin yeterince uzun ve T 'nin 3'ten büyük olduğu durumda standart normal dağılıma sahiptir (Tatoğlu, 2017: 106). Hem dengeli hem de dengesiz panel için başvurulabilecek olan bu test, panelde tekil regresyonlardan sağlanan OLS kalıntılarının ikili korelasyon katsayılarının ortalamasıdır (Pesaran, 2004).

Yatay kesit birimleri arası korelasyon testi sonuçları ve ampirik analize konu olan panel dengesiz panel olduğu için değişkenlerin durağanlıkları IPS panel birim kök testi (Im, Pesaran ve Shin, 2003) ve Fisher ADF panel birim kök testi (Maddala ve Wu, 1999) kullanılarak sınanmıştır. Her iki birim kök testi de panelde her bir birimin kendi otokorelasyon katsayısına sahip olmasına olanak tanıdığı için birinci nesil ikinci grup testlerdendir.

Birim kök testlerinin ardından eşbütünleşme testleri ve uzun dönem katsayılarının tahmininde kullanılacak tahmincilerin seçiminde eğimin heterojen veya homojen olması diğer bir ifade ile eğim parametrelerinin yatay kesit birimlerine göre farklılaşp farklılaşmaması durumuna göre tercih edilmektedir. Bu nedenle birim kök testlerinin ardından Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından önerilen homojenlik testi kullanılmıştır. Bu testin özelliği Swamy testinin standartlaştırılmış bir biçimi olmasıdır.

ii) Eşbütünleşme Testleri

Ampirik analizde kullanılan serilerde yatay kesit birimleri arasındaki korelasyonun birim kök testlerinin seçimini etkilemesi gibi tahmin edilecek olan modelin kalıntılarında birimler arası korelasyon olması da eşbütünleşme testlerinin seçimini etkilemektedir. Bu çalışmada yatay kesit boyutu zaman boyutundan büyük olması ve dengesiz panel olması nedeni ile iyi sonuç vermesi beklenen Pesaran (2004) CD testi kullanılmış ve buradan elde edilen sonuç doğrultusunda ikinci nesil eşbütünleşme testlerinden olan Westerlund (2007) eşbütünleşme testine başvurulmuştur.

Temel alınan modeldeki değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığının sınaması için kullanılan Westerlund (2007) eşbütünleşme testi hata düzeltme modeline dayalı olarak dört farklı test önermektedir ve her bir test için boş hipotez veya temel hipotez panel veride eşbütünleşme yoktur biçimindedir. Söz konusu hata düzeltme eşitliği aşağıdaki gibidir (Westerlund, 2007: 715):

$$\Delta y_{it} = \delta_i' d_t + \alpha_i (y_{it-1} - \beta_i' x_{it-1}) + \sum_{j=1}^{p_i} \alpha_{ij} \Delta y_{it-j} + \sum_{j=0}^{p_i} \gamma_{ij} \Delta x_{it-j} + e_{it} \quad (2)$$

(2) no'lu eşitlik sözü edilen dört test istatistiğinin hesaplanmasına temel oluşturacak unsurlar içermektedir. α_i dengeye doğru düzeltmenin hızını gösteren hata düzeltme teriminin katsayısı veya kısaca hata düzeltme parametresi, d_t deterministik bileşenler, y_{it} bağımlı değişken, x_{it} bağımsız değişken veya açıklayıcı değişken, Δ birinci fark bileşenidir (Westerlund, 2007: 715; Nwani ve Adams, 2021; Tatoğlu, 2017).

(2) no'lu eşitlikten hareketle önerilen grup ortalama istatistikleri aşağıdaki gibidir:

$$G_t = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \frac{\hat{\alpha}_i}{SE(\hat{\alpha}_i)} \quad (3)$$

$$G_\alpha = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \frac{T \hat{\alpha}_i}{\hat{\alpha}_i(1)} \quad (4)$$

(3) ve (4) no'lu eşitlikte yer alan grup istatistikleri için hipotez testleri ise şöyle ifade edilmektedir (Nwani ve Adams, 2021) :

$$H_0 = \alpha_i = 0 \quad (\text{tüm } i\text{'ler için})$$

$$H_0 = \alpha_i = \alpha < 0 \quad (\text{en az bir } i \text{ için})$$

Test sonuçlarına göre H_0 hipotezinin reddedilmesi yatay kesit birimlerinin en az birinde eşbütünlüğün olması anlamına gelmektedir (Nwani ve Adams, 2021). Westerlund (2007) tarafından önerilen diğer iki test panel istatistikleridir (P_t ve P_α) aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$P_\tau = \frac{\hat{\alpha}}{SE(\hat{\alpha})} \quad (5)$$

$$P_\alpha = T \hat{\alpha} \quad (6)$$

(5) ve (6) no'lu eşitlikte yer alan bu iki istatistik grup istatistiklerinden farklı olarak tüm yatay kesit birimlerine ait bilgiyi toplamaktadır. Yani panelin tamamı için eşbütünlüğün varlığını sorgulamaktadır. Hipotez testleri buna bağlı olarak ise aşağıdaki gibidir (Nwani ve Adams, 2021):

$$H_0 = \alpha_i = 0 \quad (\text{tüm } i\text{'ler için})$$

$$H_0 = \alpha_i = \alpha < 0 \quad (\text{tüm } i\text{'ler için})$$

Westerlund (2007) tarafından geliştirilen bu eşbütünleşme testinde yatay kesit bağımlılığı olması durumunda dirençli kritik değerler elde edilerek kullanılmaktadır.

iii) Panel Hata Düzeltme Modeli

Eşbütünleşme testleri ile ilgili değişkenler arasında uzun dönemli ilişki saptanmışsa, yapılan diğer ön testlerin sonuçları da dikkate alınarak uygun tahminci seçilir ve uzun dönem parametrelerinin tahmini yapılır. Bu makalede birimler arası korelasyonun varlığına dirençli bir tahminci olan AMG tahmincisi kullanılmıştır. Modelde yer alan değişkenlerin durağan olmama durumunu da dikkate alan ve eğim katsayılarının farklılaşmasına izin veren bu tahminci (Eberhardt, 2012: 64; Eberhardt ve Bond, 2009) iki aşamada uygulanmaktadır (Eberhardt, 2012: 64):

Eberhardt ve Bond (2009: 2) tarafından sunulan model şöyledir:

$$y_{it} = \beta_i' x_{it} + u_{it} \quad u_{it} = \alpha_i + \lambda_i' f_t + \varepsilon_{it} \quad (7)$$

$$x_{mit} = \pi_{mi} + \delta_{mi}' g_{mt} + \rho_{1mi} f_{1mt} + \dots + \rho_{nmi} f_{nmt} + v_{mit} \quad (8)$$

$$m = 1, \dots, k \quad \text{ve} \quad f_{mt} \subset f_t \quad (9)$$

$$f_t = \varphi' f_{t-1} + \varepsilon_t \quad \text{ve} \quad g_t = \kappa' g_{t-1} + \varepsilon_t$$

$i = 1, \dots, N$ ve $t = 1, \dots, T$ 'dir. Yukarıdaki eşitliklerde x_{it} gözlemlenebilir değişkenler, β_i , gözlemlenebilir değişkenlerde ülkeler özgü eğim katsayılarıdır. u_{it} gözlenemeyen faktörler ile hata terimlerini kapsamaktadır. α_i gruba özgü sabit etkilerin bileşimidir. Bu eşitliklerde diğer tahminciler ile kıyaslandığında önemli unsur f_t gözlemlenemeyen ortak faktörü temsil etmektedir. Birimler arası korelasyon gözlenemeyen ortak faktörün varlığı (f_t) ile açıklanmaktadır. Bu faktör, bu çalışma bağlamında OECD ülkelerinin her birinin gözlenemeyen bir şoktan etkilendiğini ima etmektedir. Gözlenmeyen bu ortak faktörün AMG tahmincisi tarafından içerilmesi yatay kesit bağımlılığına izin verdiğinin göstergesidir (Eberhardt, 2012; Eberhardt ve Bond, 2009).

AMG tahmincisi kullanılarak yapılan tahminlerin birinci aşaması aşağıdaki gibi gösterilmektedir (Eberhardt ve Bond, 2009) :

$$\Delta y_{it} = b' \Delta x_{it} + \sum_{t=2}^T c_t \Delta D_t + e_{it} \quad (10)$$
$$\Rightarrow \hat{c}_t \equiv \hat{\mu}_t^*$$

(10)no'lu eşitlikte gösterilen birinci aşamada havuzlanmış model, zaman kuklası ile genişletilerek ve değişkenlerin birinci farkları alınarak FD-OLS tahmincisi ile tahmin edilmektedir. Nedeni

hem yukarıda bahsedilen gözlenemeyen faktörlerin ve hem de durağan olmama sorunu nedeni ile modelin değişkenlerinin I(0) değerleri ile oluşturulan regresyon modelinde sapmalı sonuçlar ortaya çıkma olasılığıdır. Bu tahmin sonucu ile temsil edilen zaman kuklası katsayıları elde edilmektedir.

İkinci aşamanın tahmin edilen modeli ise şöyledir:

$$y_{it} = \alpha_i + b_i'x_{it} + c_it + d_i\hat{\mu}_i + e_{it}$$

$$\hat{b}_{AMG} = N^{-1} \sum_i \hat{b}_i \quad (11)$$

(11) no'lu denklem ile temsil edilen model her bir yatay kesit birimine yani OECD ülkesine ait regresyonuna yukarıda tahmin edilen zaman kuklası değişkeni eklenmektedir. Bu regresyonda ayrıca doğrusal bir trend terimi de vardır. Bireysel ülke tahminlerinin ortalaması AMG tahminini vermektedir.

C- Ampirik Sonuçlar

Mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin analiz edildiği bu makalede ilk aşamada analizde kullanılan değişkenler ve eşbütünleme testi yapılırken temel alınan modeller için yatay kesit bağımlılığı araştırılmıştır. Ardından eğim parametrelerinin yatay kesit birimlerine göre homojenliği test edilmiştir. Bu testlerin sonuçlarına göre ikinci aşamada ilgili değişkenler arasında eşbütünlüşme ilişkisinin varlığı test edilerek, uzun dönem katsayıları tahmin edilmiştir.

İ) Yatay Kesit Bağımsızlığı Testlerinin, Homojenlik Testlerinin ve Panel Birim Kök Testlerinin Sonuçları

Mülkiyet haklarının korunma düzeyinin gelir eşitsizliğine etkisini analiz etme amaçlı oluşturulan modeldeki değişkenler ve temel modellere ait yatay kesit bağımlılığının var olup olmadığını araştıran Pesaran (2004) CD testi sonuçları Ek Tablo 2'de sunulmuştur. Bu testin seçilmesinin nedeni analize konu olan örnekleme yatay kesit birimlerinin zaman döneminden büyük olması ($N > T$) ve panelin dengesiz (unbalanced) olmasıdır.

Pesaran (2004) CD testinde temel hipotez birimler arasında korelasyonun yokluğunu, alternatif hipotez ise varlığını temsil etmektedir. Ek Tablo 2'de yer alan test sonuçlarına göre analizde kullanılan özel mülkiyet haklarının korunma düzeyini ölçen değişken (PRVTP) dışındaki tüm değişkenlerde temel hipotez reddedilmektedir. Yani bu değişkenler için yatay kesit bağımlılığı vardır. PRVTP değişkeni için ise temel hipotez reddedilememektedir. Bu sonucun ima ettiği şey bir ülkede devlet gücünü arkasına yasal sistem tarafından özel mülkiyet haklarının korunma düzeyinin diğer ülkelerden bağımsız olduğudur. Eş-bütünlüşme denklemleri için yapılan CD testi sonuçlarına göre ise H_0 hipotezi reddedilmektedir.

Tek tek değişkenler için yapılan test sonuçları panel birim kök testlerinin seçiminde (birinci kuşak testler veya ikinci kuşak testler) belirleyicidir. Analize konu olan panelin dengesiz olması PRVTP değişkeni için yatay kesit bağımlılığının olmaması nedeni ile bu çalışmada birinci nesil testler (IPS ve Fisher ADF) tercih edilmesi daha uygundur. Öte yandan eşbütünlüşme

testinin temel alındığı modelin kalıntılarına yapılan yatay kesit bağımlılığı testi, birimler arası korelasyonun varlığına işaret ettiğinden bu korelasyonun varlığına dirençli ikinci kuşak eşbütünleşme testlerinin ve tahmin yöntemlerinin kullanılması daha doğrudur.

Eğimin parametrelerinin homojen veya heterojenliği durumunu test eden Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından önerilen test sonuçları da tahminci seçiminde etkilidir. Ek Tablo 3'te yer alan homojenlik test sonuçlarına göre analiz bağlamında eğitim parametreleri her ülke için farklılaşmaktadır. Diğer bir deyişle iki farklı versiyonu sunulan homojenlik test sonuçlarına göre "eğitim parametreleri homojendir" biçimindeki temel hipotez reddedildiğinden, eğitim parametrelerinin heterojen olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2. Panel Birim Kök Testi Sonuçları

	IPS		Fisher ADF	
	t istatistiği.	t istatistiği	t istatistiği.	t istatistiği
	I(0)	I(1)	I(0)	I(1)
GINI	-0.550 (0.291)	-2.084 (0.018)**	80.351 (0.287)	92.234 (0.074)*
TOP11	0.245 (0.596)	-6.001 (0.000)***	60.745 (0.865)	173.774 (0.000)***
PRVTP	3.181 (0.999)	-4.827 (0.000)***	38.068 (0.999)	143.587 (0.000)***
PGDPG	-1.312 (0.105)	-1.929 (0.026)**	87.014 (0.143)	91.416 (0.082)*
TRD	-0.461 (0.322)	-5.263 (0.000)***	77.012 (0.382)	176.547 (0.000)***
MDRN	1.176 (0.880)	-4.188 (0.000)***	68.721 (0.651)	138.551 (0.000)***

Not: ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

IPS testi (Im, Pesaran ve Shin, 2003) ve Fisher ADF testi (Maddala ve Wu, 1999) sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur. Her iki testin sonuçları da sabitli ve trendli modelden hareketle elde edilmiştir. Bu sonuçlar modelde yer alan değişkenlerin düzeyde durağan olmadığını göstermektedir. Yani ilgili seriler birim kök içerdiği için birinci farkları alınarak durağan olup olmadıkları sınanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar serilerin birinci farklarının durağan olduğunu, yani I(1) olduğunu göstermektedir.

ii) Eşbütünleşme Testleri

Mülkiyet haklarının korunması ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin analiz edildiği bu makalede oluşturulan modele ait değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin var olup olmadığı Westerlund (2007) tarafından önerilen ve yatay kesit bağımlılığına dirençli bir eşbütünleşme testi ile sınanmıştır. Model 1'de bağımlı değişken Gini katsayısı ve Model 2'de en üstteki %1'lik kesimin ulusal gelirden aldıkları paydır. Her iki modelde de yatay kesit birimleri arasında korelasyonun varlığı tespit edildiğinden Tablo 3 ve Tablo 4'te dirençli olasılık değerleri sunulmuş ve bu sonuçlar temel alınmıştır.

Tablo 3. *Westerlund Panel Eşbütünleşme Test Sonuçları (Model I)*

İstatistik	Değer	Z-Değeri	Dirençli P-değeri
Gt	-1.876	0.609	0.100
Ga	-5.321	3.899	0.200
Pt	-9.477	0.282	0.000
Pa	-4.505	1.339	0.000

Not: Trendli ve sabitli bir model tahmin edilmiştir.

Tablo 4. *Westerlund Panel Eşbütünleşme Test Sonuçları (Model II)*

İstatistik	Değer	Z-Değeri	Dirençli P-değeri
Gt	-1.342	3.766	0.000
Ga	-3.211	5.704	0.500
Pt	-7.539	1.811	0.000
Pa	-2.621	2.906	0.000

Not: Trendli ve sabitli bir model tahmin edilmiştir.

Tablo 3'te dirençli olasılık değerleri çerçevesinde Gt, Pt ve Pa istatistiklerine göre H0 hipotezi reddedildiğinden değişkenler arası uzun dönemli ilişki vardır. Tablo 4'teki olasılık değerleri de aynı sonuca işaret ettiğinden bundan sonraki aşamada hata düzeltme modeli ile uzun dönem parametre tahminleri yapılmıştır.

iii) Uzun Dönem Modellerinin Sonuçları

Farklı gelir eşitsizliği göstergeleri ile tahmin edilen iki farklı modelden elde edilen ortak sonuç özel mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliğini azalttığıdır. Bu sonuç literatürde formel yasal sistem tarafından özel mülkiyet haklarının güvence altına alınmasının iktisadi faaliyetin temeli teşvikleri biçimlendirmek ve üstlenilen faaliyetleri belirli bir kurumsal çerçeveye oturtmak suretiyle gelir dağılımını iyileştirici bir etkiye sahip olduğunu ileri süren teorik yaklaşımlarla uyumludur.

Tablo 5. *AMG Tahmincisiyle Tahmin Sonuçları*

	Katsayı	Standart Hata	Z Değeri	p Değeri
PRVTP	-0,05272	0,02628	-2,01	0.045
PGDP	-0,07587	0,03122	-2,43	0.015
TRD	0,00974	0,01527	0,64	0.524
MDRN	0,0958	0,15876	0,6	0.546
_CONS	4,23432	0,59402	7,13	0.000

Not: Bağımlı değişken: GINI katsayısı. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılıkları gösterir.

Johnson ve Robinson, 2001a, 2001b; Berggren, 1999). Ek Tablo 4'te yer alan korelasyon tablosunda PRVTP ile temsil edilen mülkiyet hakları korumasının gelir eşitsizliği göstergeleri ile arasında negatif işareti de bu sonucu destekler niteliktedir.

Tablo 5'te hata düzeltme modelinin genişletilmiş ortalama grup (AMG) tahmincisiyle tahminin sonuçları sunulmuştur. Bu modelde gelir eşitsizliği Gini katsayısı ile ölçülmüştür. Yani bağımlı değişken Gini katsayısıdır. Mülkiyet haklarının korunma düzeyini temsil eden PRVTP değişkenin tahmin edilen katsayısı negatif ve istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlıdır. Bu katsayısının değerinin -0.0527 olması diğer faktörler sabitken mülkiyet haklarının korunma düzeyinde %1 artışın uzun dönemde gelir eşitsizliğini % 0.052 azalttığını göstermektedir. Ayrıca kişi başına GSYH değişkeninin de katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu katsayı kişi başına düşen GSYH'nın uzun dönemde OECD ülkelerinde teorik beklentilerle uyumlu olarak gelir eşitsizliğini azalttığını göstermektedir. İçselliği kontrol etmek için kullanılan diğer iki değişkenin (TRD ve MDRN) katsayıları istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 6. AMG Tahmincisiyle Tahmin Sonuçları

Ülke	PRVTP	PGDP	TRD	MDRN
Avustralya	0.05015*	0,07434	0.04630***	-0.60253***
Avusturya	0,00538	0,22978	-0.14888*	-0,19521
Belçika	0,06537	- 0.14273*	0,02016	-0,17714
Kanada	0,03613	-0.11619***	-0,01427	-0,30966
Şili	0.03222*	0.317247***	0,01666	-0.51440**
Kolombiya	-0,00795	0.16238**	0,063	0,31775
Çek Cumhuriyeti	-0,01111	-0.24843***	0.10669*	2.00050***
Danimarka	-0.37529***	-0,0819	0,00733	2.96350***
Estonya	-0.09404*	-0.16017***	0,00555	0,28117
Finlandiya	-0,09426	0.33170***	-0.13050***	-1.02266***
Fransa	0.19953***	-0,08937	0,05498	-1,15599
Almanya	-0,02293	-0.23642***	0.12194***	1.46984**
Yunanistan	-0,0151	-0.12729***	-0,06183	0,77597
Macaristan	-0,02554	0,01722	-0,02916	-0,04946
İrlanda	1.02955**	-0,022159	-0.26405***	-0,08321
İzlanda	-0,36368	-0.19287***	-0,06197	0.84818**
İsrail	-0,04812	-0.58663***	0.08781***	1.77987***
İtalya	0.03068**	-0.25918***	0.08171**	-0,58736

Tablo 6. AMG Tahmincisiyle Tahmin Sonuçları (Devamı)

Japonya	0.08191***	0,02403	-0,00155	-1.23490*
G. Kore	0.18255***	0,08911	-0,02652	0,74446
Letonya	-0,015	0.03919**	-0,04785	0.45615*
Litvanya	-0,01313	-0,01525	0,01304	-0,00596
Lüksemburg	-0.34053***	-0,02068	-0,01078	0.54375***
Meksika	-0.23060***	0,02397	-0.05285**	0.56707***
Hollanda	-0.53616*	-0,12793	0.09304***	-1.68871**
Yeni Zelanda	-0,03158	0.02878***	0,00717	0,00293
Norveç	-0,32925	0.51771***	-0.36412***	-0,28731
Polonya	-0.11673***	-0.20346***	0.22949**	0,70863
Portekiz	-0.20785***	0,01729	-0.11152***	-0,26778
Slovakya	-0,05855	-0.33380***	0,02998	0,55673
Slovenya	-0.01532***	-0.14765***	0.04377**	-0.31119*
İspanya	-0,09888	-0.46090***	0.16679**	1.38215**
İsveç	-0.23330***	0.52849***	-0.25547***	-2.54806**
İsviçre	0,02902	0.29062**	0.13523**	4.41965***
Türkiye	0,00572	0,01722	0,00268	-0,09746
İngiltere	-0.20725***	-0.10430**	-0,01637	-0,27385
ABD	-0.28097***	-0.14515**	-0,0379	0,32687

Not: Bağımlı değişken: GINI katsayısı. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılıkları gösterir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi bu modeli tahmin etmede kullanılan genişletilmiş ortalama grup (AMG) tahmincisi eğimin heterojenliğine izin verdiğinden her bir ülke için mülkiyet hakları ile gelir eşitsizliği ilişkisinde farklı eğim parametreleri elde edilmesine olanak sağlamaktadır. Tablo 6 ilgili modelin her bir OECD ülkesi için tahmin sonuçlarını göstermektedir. Bu sonuçlara göre 37 OECD ülkesinin 11'inde (Danimarka, Estonya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovenya, İsveç, İngiltere ve ABD) panel sonucu ile uyumlu olarak mülkiyet haklarındaki koruma düzeyindeki artış gelir eşitsizliğini azaltmaktadır. Bu ülkeler için ilgili katsayılar istatistiksel olarak anlamlı ve negatiftir. Elde edilen katsayılar Quattara ve Standaert (2017)'in sonuçları ile benzer aralıktadır. Ancak 7 ülke için özel mülkiyet haklarının korunmasının gelir eşitsizliğini artırdığını ileri süren yaklaşımları destekleyici sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu ülkeler Avusturalya, Şili, Fransa, İrlanda, İtalya, Japonya ve Güney Kore'dir. Diğer ülkeler için ilgili katsayı istatistiksel olarak anlamlı değildir. Gelir eşitsizliği ile mülkiyet hakları arasındaki ilişkiyi gösteren katsayıların işareti ve büyüklüğü ülkelere özgü faktörlere ve diğer kurumsal farklılıklara bağlı olarak açıklanabilir.

Tablo 7'de (1) no'lu eşitliğin bağımlı değişkeni olarak en üstteki %1'lik kesimin ulusal gelirden aldıkları payın kullanılması ile oluşturulan modelin tahmininden elde edilen sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 7. AMG Tahmincisiyle Tahmin Sonuçları

	Katsayı	Standart Hata	Z Değeri	p Değeri
PRVTP	-0,20576	0,11942	-1,72	0.085
PGDP	0,22825	0,14145	1,61	0.107
TRD	0,10973	0,06044	1,82	0.069
MDRN	1,43797	1,17726	1,22	0.222
_CONS	-6,25074	5,65308	-1,11	0.269

Not: Bağımlı değişken: TOPII katsayısı. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılıkları gösterir.

Mülkiyet haklarının korunma düzeyini temsil eden PRVTP değişkenin katsayısı önceki modeldeki gibi negatif ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bunun anlamı bu ekonomilerde mülkiyet haklarındaki koruma düzeyi arttıkça en tepedeki %1'lik kesimin gelirden aldığı payın azaldığıdır. Bu bulgu Amendola, Easaw ve Savoia (2011)'nin ampirik sonuçları ile uyuşmamaktadır. Yazarlar yaptıkları ampirik analizde en üstteki kesimin gelirinin arttığı, buna karşın orta sınıfın payının azaldığını tespit etmiştir. Bu modelde kontrol değişkenlerinden ticari açıklık oranı istatistiksel olarak anlamlı ve gelir eşitsizliğini artırıcı etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişi başına düşen gelirin ve modern sektörün GSYH içindeki payları ile ölçülen diğer iki değişkenin katsayıları istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 8'de, (1) no'lu eşitliğin bağımlı değişken olarak TOPII değişkenin kullanılması ile her bir OECD ülkesi için tahmininden elde edilen sonuçlar gösterilmektedir. Buna göre özel mülkiyet haklarının korunması ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki yine bazı ülkelerde negatif bazı ülkelerde ise pozitifdir. 8 ülkede (Estonya, Japonya, Litvanya, Meksika, Polonya, Slovakya, İspanya ve ABD) mülkiyet haklarının koruma düzeyi arttıkça gelir eşitsizliği azalmaktadır. Kolombiya, İtalya ve Türkiye'de ise tam aksine özel mülkiyet haklarının korunma düzeyi arttıkça gelir dağılımı bozulmaktadır. Birinci modelle aynı sonuçların elde edildiği (katsayının işareti açısından) ülkeler olsa da, asıl sonuç kurumlar ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin tek tek ülkeler ele alındığında kesin olmadığıdır.

Tablo 8. AMG Tahmincisiyle Tahmin Sonuçları

Ülke	PRVTP	PGDP	TRD	MDRN
Avusturalya	0,29087	2.14522***	0,05859	1,60129
Avusturya	0,71917	0,44506	-0,10593	8.36554***
Belçika	-0,35515	-0,3817	0,12678	-9,32258
Kanada	0,20111	1.30171***	0,20375	6.03350**
Şili	-0,1125	1.02705***	-0,11993	0,09112
Kolombiya	0.10241**	-0,24125	-0,04461	-1,29284
Çek Cumhuriyeti	0,58962	0,45583	0,21386	1,11644

Tablo 8. AMG Tahmincisiyle Tahmin Sonuçları (Devamı)

Danimarka	-0,11551	-1.28813*	0,25675	-1,61173
Estonya	-1.09711***	0,09379	0,05397	0,43288
Finlandiya	-2,68712	0,56116	-0,83783	6,9267
Fransa	0,40527	1.73511***	-0,14432	4,68823
Almanya	0,18171	-0,64804	0.40485*	-4,61477
Yunanistan	-0,18266	-0,09373	0,20292	-5,62007
Macaristan	-0,18217	0,12449	0,14629	4,61137
İrlanda	1,09037	1,04818	-0.79908**	4,94883
İzlanda	0,61792	0.82727***	0,0366	1,84754
İsrail	-0,38199	-0.37890*	0.29295***	-1,13571
İtalya	0.20543***	-0,21345	0,28297	-6,3343
Japonya	-0.38962***	0,64918	0,05474	1,31637
G. Kore	0,27887	-0,09177	-0,23394	4,19965
Letonya	0,1937	0,04167	0.54593**	5.25204***
Litvanya	-1.0757*	0,32503	0,15401	-3.88660**
Lüksemburg	-0,43765	0.86987**	-0,15113	-5,8116
Meksika	-1.02525**	-1.34672*	1.03119**	5.96827***
Hollanda	0,74291	0.91760***	-0,18778	-2,61788
Yeni Zelanda	-1,17934	-2.44940**	-0,16318	1,52249
Norveç	-0,09949	0,08748	0,49538	9.23084***
Polonya	-0.45698***	1.12884**	0,09967	-0,75364
Portekiz	-0,93748	0,366	0.42747**	0,65672
Slovakya	-0.65351***	-0,19929	0,2776	3.29325***
Slovenya	0,03347	0.82775***	-0.45617**	-2,27625
İspanya	-1.56683**	-0,19992	-0,07558	-0,80057
İsveç	-0,06746	0,41928	0,60718	-6.46280**
İsviçre	0,0638	-0,3206	0.69282*	5,28648
Türkiye	0.35128**	-0,29456	0,01764	-0,72404
İngiltere	-0,25913	0.62598**	0,40508	8.86878***
ABD	-0.41846**	0.56915**	0.29076**	1,14342

Not: Bağımlı değişken: TOPII katsayısı. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılıkları gösterir.

SONUÇ

Kapitalist piyasa ekonomilerinin merkezi kurumu özel mülkiyet haklarının iktisadi büyümeye etkisi hem teorik hem de ampirik literatürde kendisine sıklıkla yer bulurken, özellikle üretim faktörlerinin daha etkin kullanımı yoluyla iktisadi büyümeye olumlu katkısı konusunda fikir ayrılığının bulunduğu söylemek zordur. Ancak piyasa ekonomilerinin başarısını değerlendirirken iktisadi büyüme dışında eşitsizlik, işsizlik gibi farklı göstergelerin de analiz edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada son 40 yılda sürekli artış gösteren gelir eşitsizliği probleminin ardında formel yasal sistem tarafından mülkiyet haklarının korunmasının bir etkisinin olup olmadığı 1996-2020 dönemi ve OECD ülkeleri için ampirik olarak araştırılmıştır.

Genişletilmiş ortalama grup (AMG) tahmincisi ile doğrusal modeller tahmin edilerek elde edilen ampirik sonuçlar mülkiyet haklarının korunmasının gelir dağılımını iyileştirici etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Yatay kesit bağımlılığına dirençli olan ve ülke heterojenliği sorunu ile başa çıkabilen bu tahmincinin her bir ülke için ortaya koyduğu eğim parametreleri, panel sonuçlarının aksine bazı ülkelerde gelir eşitsizliğini artırıcı etkiye işaret etmektedir. Bu durum diğer kurumlar ve ülkelere özgü faktörlerin dikkate alınarak her bir ülke için spesifik analizlerin yapılması gerekliliğini göstermektedir. Özellikle eğim parametresinin pozitif veya negatif olması durumu temel alarak mülkiyet haklarının gelir dağılımını iyileştirici veya bozucu spesifik kanalların neler olduğunun daha ayrıntılı olarak araştırılması bundan sonraki analizlerin konusu olmaya adaydır. Ancak yine de hem panel sonuçları hem de tek tek ülkelere ait eğim parametreleri kapitalizmin temel kurumu özel mülkiyet haklarının gelir bölüşümünde etkili bir kurum olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Acemoglu, D., Johnson, S. ve Robinson, J. A. (2001a). The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation. *American Economic Review*. 91(5). 1369-1401.
- Acemoglu, D., Johnson, S. ve Robinson, J. A. (2001b). Reversal of Fortune: Geography and Institutions in the Making of the Modern World Income Distribution. Nber Working Paper. 8460.
- Acemoğlu, D. (2022). *Yapay Zekayı Yeniden Tasarlamak: Otomasyon Çağında İş, Demokrasi ve Adalet*. Çev. Hasan Dölkeleş. Ankara: Efil Yayınevi.
- Adams, S. ve Klobodu, E. K. M. (2016). Financial Development, Control of Corruption and Income Inequality. *International Review of Applied Economics*. 30(6). 790-808.
- Alvaredo, F., Atkinson, A. B., Piketty, T. ve Saez, E. (2013). The Top 1 Percent in International and Historical Perspective. *Journal of Economic Perspectives*. 27(3). 3-20.
- Amendola, A., Easaw, J. ve Savoia, A. (2013). Inequality in Developing Economies: The Role of Institutional Development. *Public Choice*. 155. 43-60.
- Asamoah, L. A. (2021). Institutional Quality and Income Inequality in Developing Countries: A Dynamic Panel Threshold Analysis. *Progress in Development Studies*. 21(2). 123-143.
- Berggren, N. (1999). Economic Freedom and Equality: Friends or Foes? *Public Choice*. 100. 203-223.
- Betz, T. (2008). The Property Theories of Bethell, Pipes and De Soto: Similarities and Differences In Emphasis to the Approach of Heinsohn, Stadermann And Steiger. Property Economics: *Property Rights, Creditor's Money and the Foundations of the Economy*. (Ed: Otto Steiger). Marburg, Germany: Metropolis. 2-24.

- Bourguignon, F. ve Verdier, T. (1997). Oligarchy, Democracy and Growth. DELTA Working Paper. 97-10.
- Carmignani, F. (2009). The Distributive Effects of Institutional Quality When Government Stability is Endogenous. *European Journal of Political Economy*. 25(4). 409-421.
- Chudik, A. ve Pesaran, M. H. (2015). Common Correlated Effects Estimation of Heterogeneous Dynamic Panel Data Models with Weakly Exogenous Regressors. *Journal of Econometrics*. Elsevier. 188(2). 393-420.
- Chong, A. ve Calderón, C. (2000). Institutional Quality and Poverty Measures in a Cross-Section of Countries. *Economics of Governance*. 1. 123-135.
- Clarke, G., Xu, L. C. ve Zou, H. (2006). Finance and Income Inequality: What Do The Data Tell Us?. *Southern Economic Journal*. 72. 578-96.
- Davis, L. ve Hopkins, M. (2008). The Institutional Foundations of Inequality and Growth. [<https://macrorules.com/mhopkins/papers/IFIG.pdf>.] (Erişim: 22 Haziran 2023).
- Davis, K. E. (2010). Institutions and Economic Performance: An Introduction to the Literature. *Institutions and Economic Performance* (Ed.: Kevin E. Davis). Edward Elgar.
- Eberhardt, M. (2012). Estimating Panel Time-Series Models with Heterogeneous Slopes. *The Stata Journal*. 12(1). 61-71.
- Eberhardt M. ve Bond, S.R. (2009). Cross-Sectional Dependence in Non-Stationary Panel Models: A Novel Estimator. Nordic Econometric Meetings, Sweden.
- Eberhardt, M. ve Teal, F. (2010). *Productivity Analysis in the Global Manufacturing Production*. Department of Economics, University of Oxford.
- Hodgson, G. M. (2015). *Conceptualizing Capitalism*. University of Chicago Press.
- Heinsohn, G. ve Steiger, O. (2013). Ownership Economics: *On the Foundations of Interest, Money, Markets, Business Cycles and Economic Development*. Routledge.
- Im, K. S., Pesaran, M. H. ve Shin, Y. (2003). Testing for Unit Roots in Heterogeneous Panels. *Journal of Econometrics*. 115(1). 53-74.
- Korinek, A. ve Stiglitz, J. E. (2021). Covid-19 Driven Advances in Automation and Artificial Intelligence Risk Exacerbating Economic Inequality. [<https://www.bmj.com/content/bmj/372/bmj.n367.full.pdf>.] (Erişim: 05 Haziran 2023).
- Lawson-Remer, T. (2012). Property Insecurity. *Brook. J. Int'l L.* 38. 145-191.
- Lawson-Remer, T. (2013). Property Rights and Power. *Current History*. 112(757). 317-322.
- Maddala, G.S. ve Wu, S. (1999). A Comparative Study of Unit Root Tests with Panel Data and a New Simple Test. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*. 61 (1). Special Issue. 631- 652.
- Neal, T. (2015). Estimating Heterogeneous Coefficients in Panel Data Models with Endogenous Regressors and Common Factors. Workblacking Paper. 1-29.
- Nwani, C. ve Adams, S. (2021). Environmental Cost of Natural Resource Rents Based on Production and Consumption Inventories of Carbon Emissions: Assessing the Role of Institutional Quality. *Resources Policy*. 74. 102282.

- Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross-Section Dependence in Panels. University of Cambridge, Working Paper CWPE 0435.
- Pesaran, M. H. (2006). Estimation and Inference in Large Heterogenous Panels with Multifactor Error Structure. *Econometrica*. 74. 967-1012.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*. 22(2). 265-312.
- Pesaran, M. H., ve Yamagata, T. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels. *Journal of Econometrics*. 142(1). 50-93.
- Pesaran, M. H. ve Smith, R.P. (1995). Estimating Long-Run Relationships from Dynamic Heterogeneous Panels. *Journal of Econometrics*. 68(1). 79–113.
- Pesaran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R.P. (1997). Pooled Estimation of Long-Run Relationships in Dynamic Heterogeneous Panels. University of Cambridge, Department of Applied Economics.
- Pesaran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R.P. (1999). Pooled Mean Group Estimation of Dynamic Heterogeneous Panels. *Journal of the American Statistical Association*. 94 (446). 621–634.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Translated by Arthur Goldhammer. Cambridge, Massachusetts, London, England: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Pistor, K. (2019). *The Code of Capital*. Princeton University Press.
- Qureshi, Z. (2023) Rising Inequality: A Major Issue of Our Time. [<https://www.brookings.edu/articles/rising-inequality-a-major-issue-of-our-time/>.] (Erişim: 05 Haziran 2023).
- Ouattara, B. ve Standaert, S. (2017). Inequality and Property Rights, Revisited. Working Paper. [https://wps-feb.ugent.be/Papers/wp_17_935.pdf.](Erişim: 05 Haziran 2023).
- Roberts, A. ve Kwon, R. (2017). Finance, Inequality and the Varieties of Capitalism in Post-Industrial Democracies. *Socio-Economic Review*. 15(3). 511-538.
- Solt, F. (2020). Measuring Income Inequality Across Countries and Over Time: The Standardized World Income Inequality Database. *Social Science Quarterly*. 101 (3). 1183-1199. SWIID version 9.5. June 2023.
- Sonin, K. (2002). Why the Rich May Favor Poor Protection of Property Rights. *William Davidson Working Paper*. No 544.
- Schwartz, H. M. (2017). Club Goods, Intellectual Property Rights, and Profitability in the Information Economy. *Business and Politics*. 19(2). 191-214.
- Schwartz, H. M. (2022). Global Secular Stagnation and the Rise of Intellectual Property Monopoly. *Review of International Political Economy*. 29(5). 1448-1476.
- Tatoğlu, F.Y. (2017). *Panel Zaman Serileri Analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Westerlund, J. (2007). Testing for Error Correction in Panel Data. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*. 69. 709-748.
- Williamson, C. R. ve Kerekes, C. B. (2011). Securing Private Property: Formal Versus Informal Institutions. *The Journal of Law and Economics*. 54 (3). 537-572.

Ek Tablolar**Ek Tablo 1.** OECD Ülkelerinde Gelir Eşitsizliği ve Mülkiyet Hakları (1996-2020 Dönemi için Ortalama Değerler)

Ülke	GINI	TOPII	PRVTP
Avusturalya	47,91	9,77	88,49
Avusturya	47,72	11,02	89,24
Belçika	48,65	8,29	84,81
Kanada	47,12	14,07	89,62
Şili	53,12	25,74	85,99
Kolombiya	52,4	18,24	46,19
Çek Cumhuriyeti	44,36	11,07	70,6
Danimarka	46,08	11,42	89,96
Estonya	47,6	14,51	78,51
Finlandiya	48,14	10,76	90,26
Fransa	49,92	10,54	75,1
Almanya	50,68	12,02	88,57
Yunanistan	49,7	10,73	54,17
Macaristan	47,94	10,74	65,94
İrlanda	41,52	8,65	89,45
İzlanda	52,42	11,49	89,24
İsrail	50,3	17,87	71,9
İtalya	49,58	10,42	62,12
Japonya	46,34	12,41	80,24
G. Kore	34,84	9,52	77,36
Letonya	46,8	10,42	53,82
Litvanya	49,69	10,37	56,73
Lüksemburg	45,45	14,71	89,12
Meksika	48,13	20,31	51,36
Hollanda	46,8	6,72	89,73
Yeni Zelanda	46,45	10,7	92,38
Norveç	44,86	11,39	89,34
Polonya	48,14	12,98	61,12
Portekiz	52,23	10,48	70,38
Slovakya	41,58	8,85	53,35
Slovenya	40,05	7,45	59,78
İspanya	47,28	11,6	70,48
İsveç	49,82	10,75	86,18
İsviçre	41,26	11,29	88,55
Türkiye	45,56	20,03	55,37
İngiltere	53,48	12,97	90,02
ABD	51,1	17,72	86,47
OECD Ortalaması	47,43	12,38	76

Ek Tablo 2. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Testler	GINI	TOP11	PRVTP	PGDP	TRD	MDRN	Eş-bütünleşme Denklemi	
	Test İst.	Test İst.	Test İst.	Test İst.	Test İst.	Test İst.	MODEL 1	MODEL 2
							Test İst.	Test İst.
Pesaran (2004) CD	13.324 (0.000)***	12.174 (0.000)***	0.036 (0.971)	107.612 (0.000)***	65.433 (0.000)***	35.487 (0.000)***	5.286 (0.000)***	5.310 (0.000)***

Not: ***,**, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir. () içindeki değerler olasılık (p) değerleridir.

Ek Tablo 3. Homojenlik Testi Sonuçları

Testler	Model 1	Model 2
$\tilde{\Delta}$	30.335 (0.000)***	19.514 (0.000)***
$\tilde{\Delta}_{adj}$	34.881 (0.000)***	22.407 (0.000)***

Not: ***,**, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir. () içindeki değerler olasılık değerleridir.

Ek Tablo 4. Korelasyon Matrisi

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
(1) GINI	1.000					
(2) TOP11	0.368	1.000				
(3) PRVTP	-0.003	-0.115	1.000			
(4) PGDPG	-0.207	0.200	0.110	1.000		
(5) TRD	-0.203	-0.297	0.079	-0.193	1.000	
(6) MDRN	0.011	0.110	0.295	0.029	-0.210	1.000

